

Homa János

Aki a megtért Illyés Gyulát és Kodolányi Jánost temette

Belon Gellért, az „ország püspöke” Füzesabonyban született

Dr. Belon Gellértet hatvanöt évvel ezelőtt, 1959-ben nevezte ki XXIII. János pápa címzetes püspökké és pécsi apostoli kormányzóvá.

Mint közismert, ő volt az a gyakran emlegetett főpap, akinek a kommunista rendszerben a Kádár-kormány nem engedélyezte, hogy elfoglalhassa püspöki székét.

Gellért püspök egyébként egyházmegyénkben, Füzesabonyban született. Érdekes módon 2011-ben, századik születésnapja is úgy múlt el, hogy nagyon kevés helyen lehetett olvasni róla. Pedig – ahogy több hiteles személyiség is szövegezte: jól jönne nekünk ezer évente egy Szent Gellért.

1959-es püspöki kinevezésekor Baján volt plébános, ahogy hívei mondták: 48 évesen elmélyült tudás birtokában volt. Miközben Mindszenty József bíboros, hercegprímás ekkor már az amerikai követségen élt menedéjjel. A hazai egyházat egyre jobban gúzsba kötötte a kormány, melynek segítői voltak a békepapok. Olyan sziklakemény ember kellett volna püspöknek, mint amilyen Belon Gellért volt, akit püspöki kinevezése után havonta idézték be a rendőrségre. Zaklatták, és egy hét haladékot adva áthelyeztették Miskére, egy Kalocsa környéki kis faluba.

Ez idő tájt „az ország püspökének” nevezték Gellért atyát.

Ő volt az, aki a fogoly hercegprímás helyébe lépett. Nem az egyházkormányzat terén, hiszen azt nem engedték neki, de szellemileg, lelkiileg, a lelkipásztorkodásban... Fáradhatatlanul írt és beszélt. Lelkigyakorlatok sokaságával vitte az Örömhírt.

Püspökké szentelésére 23 éven át várnia kellett, mire a magyar állam ehhez a hozzájárulását adta. Így arra csak 1982-ben került sor, amikor is boldog emlékéü Szent II. János Pál pápa kinevezte pécsi segédpüspökké az akkor már nagybeteg papot.

Belon Gellért művelt ember volt, akinek hatalmas tudását írásai és beszédei mutatják. Joggal félt tőle az egyházüldöző államhatalom. Írásaiban Goethétől Pascalig idézett. Stílusa tömör, élvezetes, színes volt, 1980-tól rendszeresen publikált az *Új Ember*ben is. Teológiai felkészültségét az üldöztetések ellenére is gyümölcsötvetni tudta mindazok körében, akikhez eljutott. A szorongatások enyhültével, a nyolcvanas évektől írásaival szélesebb tömegek felé is fordulhatott. Irodalmi és

közéleti tevékenysége révén országos ismertségre tett szert. Az újszövetségi szentírást nemcsak jól ismerte – mivel kívülről tudta –, hanem annak tanítását papok és hívek számára egyaránt karizmatikus adománnyal volt képes magyarázni. Nyomatásban több írása is megjelent. Legismertebb könyvei: *Imádkozzál, Jézus lelkülete, Ellesett pillanatok...*

Nem csoda, hogy nagy tiszteletet vívott ki magának a szellemi elit köreiből. Kitaró szeretettel vezette vissza a katolikus egyházba az ismert író, Kodolányi Jánost. Ő temette Illyés Gyulát, aki élete végén talált vissza Istenhez.

Alig 30 évesen jómagam is készítettem interjút Belon Gellérttel, amely 1985-ben egy művészeti, irodalmi kiadványban, a *Hevesi Szemlében* jelent meg. Bár nehezen tudtam rávenni a beszélgetésre Gellért atyát, aki azt kérte, hogy egy óránál ne tartson tovább az interjú, mivel fél tüdővel élt, s előtte több hónapot töltött a mátraházi szanatóriumban, végül közel három órán át beszélgettem vele Jánoshalmán, akkori szolgálati helyén. Az interjú megjelenését követően pedig több alkalommal is kaptam tőle levelet, meghívót, ha Egerbe vagy környékére jött lelkigyakorlatot tartani. Lenyűgöző volt a beszélgetés minden perce. Csak egy rövid részletet idéznék az általa mondottakból, íme: „Az időm nagy részét írással töltöm. Írói hitvallásom: a Szentírást mai szemmel kell elemezni. Azokra a részletekre akarom felhívni az emberek figyelmét, amelyek fölött elsiklanának. A mélységekbe igyekszem behatolni.” A *sebtől gyógyult* című cikkben szó esett Belon Gellért irodalomhoz, irodalmárokhöz való kapcsolatáról is.

„– Még a *Vigília* szerkesztő bizottságának tagjaként vettem kézbe Pilinszky János első verseit, a *Trapéz és korlát* című kötetet – mondta az említett interjúban Gellért atya. – Soraiból szinte éreztem a kozmikus suhogást, »megrezgett« körülöttem a világ. Kodolányi Jánoshoz jó barátság fűzött. Én ismertettem meg Teilhard de Chardinnel. Halála előtt kérte, hogy temessem el. Illyésék a rokonai voltak. Valószínű, hogy részt vehettek Kodolányi végső búcsúztatásán, mert amikor meghalt az író, akkor Flóra asszonyék megkerestek, hogy az lenne a kérésük, én végezzem el a gyászszertartást.”

Belon püspök Illyés temetésén nem ítélte meg az egyházától évtizedek óta eltávolodott Illyést, sőt, ő kért bocsánatot tőle az egyház nevében. Amint gyászbeszédében mondta: „Első szavunk a megkövetés és bocsánatkérésé. Keresztelésed szent pillanatától, amely örökre eljegyzett Téged az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, messze sodort a keresés útja, és bejártad a kutató szellem szinte minden ösvényét. És ebben a keresésben nem tudtunk úgy tanúságot tenni Istenünkről, hogy áldott valóságát egyértelműen, fenntartás és kételkedés nélkül elfogadd...”

Belon Gellért püspöki jelmondata: *Sebtől gyógyult*. Ehhez pedig a következőt fűzte hozzá Gellért atya az általam jegyzett interjú végén: „– A testi-lelki megpróbáltatásokban nagy embernevelési lehetőség rejlik”.

Ahogy már mondtam, Gellért atya fél tüdővel élt. Így emlékezett meg róla Dr. Kulka Frigyes tüdőgyógyász professzor: „Amikor megismertem, súlyos beteg volt, a már egyszer megtámadott tüdőben rosszindulatú daganat alakult ki. Emiatt a Szegedi Sebészeti Klinikán 1975-ben a jobb tüdőt a mellhártyával együtt el kellett távolítanunk. A műtét után szövődmény lépett fel, s ezért többszöri reoperációra kényszerültünk. Közel négy évtizede dolgozom sebészként, s így volt alkalmam megismerni számos beteg műtési teherbíró képességét, reakcióit. Ilyen türelmes, együttműködő, a legnagyobb szenvedéseket is szerényen viselő és egyben gyógyulni vágyó emberrel még nem találkoztam. Megcsodáltam lenyűgöző egyéniségét, műveltségét. Megtiszteltetés volt számomra, amikor házába meghívott családommal együtt és láthattuk, hogy ez a nagy műveltségű ember milyen közszeretnek örvend.”

Jánoshalmán, szeretett hívei között maradt élete végéig. Hetvenhat évesen, 1987 májusában kapta meg égi kinevezését a XX. század második felének egyik legnagyobb magyar főpapja.

Illyés Gyula temetése
Belon Gellért püspök gyászbeszéde

1983. április 22-én a Farkasréti temetőben vett a nemzet végső búcsút nagy fiától, Illyés Gyulától. A 81 éves korában elhunyt háromszoros Kossuth-díjas írónak, a magyar kultúra és az egyetemes magyarság kiemelkedő személyiségének ravatalát elborították a kegyelet virágai. Koporsója körül őrséget álltak a magyar politikai, társadalmi és kulturális élet képviselői. Világnézetre és vallásra való tekintet nélkül gyászolta mindenki.

A kormányzat nevében Köpeczi Béla művelődési miniszter mondott beszédet, Illés Endre író a Magyar Írók Szövetsége, Sütő András író a Duna-völgyi népek és az egyetemes, tizenötmilliónyi magyarság nevében búcsúzott tőle. Az egyházi szertartást Belon Gellért címzetes püspök, pécsi segédpüspök celebrálta. Gyászbeszédét az alábbiakban olvashatjuk.

Kedves Gyula testvérünk!

Elindultál hát Kháron ladikján a nagy útra, amely a végesből a végtelenbe, az időből az örökkévalóságba, evilágból a túlvilágra, az embertől Istenig vezet. Kérted egyházad szolgálatát erre a nagy útra – és mi eljöttünk érted imádkozni az egyház kétezzer éves imájával. – Mint te kívántad: – Az ódon latin nyelv patinás komorságával állottunk mögéd, ki Isten előtt állsz ítéletre várván.

Első szavunk a megkövetés és bocsánatkérésé. Keresztelésed szent pillanatától, mely örökre eljegyzett Téged az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, messze sodort a keresés útja, és bejártad a kutató szellem szinte minden ösvényét. És ebben a keresésben nem tudtunk úgy tanúságot tenni Istenünkről, hogy áldott valóságát egyértelműen. fenntartás és kételkedés nélkül elfogadd. Nem tudtuk megmutatni neked azt az Istent, aki van; sőt annyira és úgy van, hogy három személyben van; – és túlradóan birtokolja a szellemi valók hármasságát: a szabadságot, az igazságot és a szeretetet. És helyette a magunk életére leszűkített, emberszabású Istent mutattunk. És nem tudtunk tanúságot tenni a Krisztusban megjelenő tökéletes és teljes emberségről. Pedig Te is a szellem teljességére és az emberség tiszta valóságára törekedtél prófétai arányokat mutató írói pályádon. Aki emberséget akar, azt akarja, amit az Isten akar. Aki a szabadságért, igazságért és a szeretetért küzd, azért küzd, amiért az Isten küzd. Akaratban egyik voltatok, de valahogy mégis távol. Isten-távolban kerested azt, amiről nekünk kellett volna tanúságot tenni.

Bocsáss meg, hogy hagyunk Kháron ladikján egyedül küzdeni, egész életedben sorsodra hagyva – mint Kháron-köteted címlapja is művészi ábrázolta – az élet tengerének fekete vizein elsötétült ég alatt. Hiszen Te mondtad, hogy egész életünkben hordozzuk a halált. De Kháron ladikjának címlapján a vakítóan fehér vitorla uralkodik, mely fényével belehasít a naptalan égbe az éjsötét vizeken. Hogy a vitorlának ez a fénye honnét jött, arra Te feleltél meg egy három szóból álló örök sorral: „A csillag mind betlehemi” (*Emberség*).

Goethe azon panaszkodott, hogy élményei rögtön megfagynak, ha leírja azokat. Milyen belső küzdelmek, milyen prófétai látások formálódtak a szavak cseppkövévé ebben a néhány szóban, amit leírtál? Vagy tekintsük ezt megfagyott lánának, mely igazságkereső és szeretetre vágyó szíved tűzhányójából itt maradt nekünk?! Tudtad, mit írsz le ezekkel a szavakkal a kereső ember számára? A betlehemi csillag kereső embereket vezetett ahhoz, aki elmondhatta magáról: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14, 6). Te is a keresők útján jártál, az igazságra szomjaztál és az életet szolgáltad.

Végül is kérted egyházad imáját erre a nagy útra, amin most elindulsz. Voltaire és Martin du Gard Jan Barois-ja ugyan nem vállalt felelősséget a betegségben és öregségben tett kijelentésekért és hiteltelenítette azokat, mint nem egész értékű emberek nyilatkozatait. De Te ne resteld ezt. Legnagyobb tudósaink a tudomány óceánjának a partján nem restellik magukat kicsinynek és tudatlannak vallani a *docta ignorantia*-ban. A mulandóság partjain az örök élet tengere mellett ne restelje magát kicsinek vallani, aki kísérelés után nyúl. Jézus, a legnagyobb ember sem szégyellte bevallani félelmét a haláltól. És kinyújtotta kezét a halállal vergődő társa felé, noha az egész életében távol járt az Istentől. „Uram, emlékezz meg rólam,

ha országodba jutsz” – sóhajtotta a halál küszöbén. Ezt a sóhajt vélem kihallani utolsó kívánságodból. És mi azért imádkozunk bizalommal és reménnyel, hogy Te is halld meg a megváltó jézusi mondást: „Bizony mondom neked, még ma velem leszel a paradicsomban” (Lk 23, 43).

Illyés Gyula

Kapcsok

A szenvedély, mely a mulandó izmot
vaspántként kapcsolta testünk köré,
hogy megízlelvén őrizzük a titkot:
egy pillanatra sorsunk istené,

a szenvedély majd elmúlik. A boldog
percek, az éj, a kék már senkié.
Heverünk torzan, mint a páros szobrok,
ha tömbjüket az idő széttöré.

De jönnek majd új közös kapcsok, láncok,
megtartóbbak, mint minden karolás:
futnak arcomon, arcodon a ráncok

s majd fonalai őszülő hajaknak
tanítják, mi az összetartozás,
amelyet ketté Isten sem szakaszthat.